

El paper es converteix en allò que veiem a través de les línies i, *tot i així*, continua sent un paper. [...] Entre els traços, el paper es presta a convertir-se en arbre, pedra, herba, aigua, tàpia, muntanya de pedra calcària, núvol. No obstant això, no se'l pot confondre ni per un instant amb la substància de qualsevol d'aquestes coses, ja que continua sent evidentment, emfàticament, un full de paper amb uns traços fins dibuixats sobre ell.

John Berger, *Berger on Drawing*

L'atracció de Josep Suñol per l'obra sobre paper es fa evident en el fet que més del trenta per cent de la seva col·lecció d'art contemporani està realitzat sobre aquest suport. Potser és per l'espontaneïtat que desprèn. O potser perquè explica processos preliminars de realització d'obres posteriors que ens donen les claus per entendre què passa per la ment de l'artista a l'hora de construir una imatge. O també per la quantitat de tècniques específiques que permet aquest suport: dibuix, gravat, fotografia, collage i múltiples tècniques pictòriques aplicades sobre paper. Sigui pel motiu que sigui, o probablement per una suma de tots, la col·lecció ha reunit obra sobre paper d'artistes nacionals i internacionals que evidencia la importància d'aquest suport en la producció artística del segle passat i sobretot la seva capacitat de convertir-se en un suport en si mateix i no només en l'eina —imprescindible— de treball previ. El segle xx no només va donar lloc a un llarg nombre d'ismes que van anar apareixent de forma simultània, sinó que també va obrir les possibilitats del treball amb els materials més diversos i sobre qualsevol suport. En aquest context, no és estrany que el paper adquirís un estatus renovat, ja no com un suport útil per a estudis sinó com a suport definitiu de l'obra, i es convertís en una matèria en si mateixa.

En aquesta exposició hem volgut disposar les obres fixant-nos precisament en el tractament que es dona al suport. La seva elecció no és mai arbitrària, sinó que normalment està supeditada a les possibilitats o les limitacions que ofereix. A la mostra veurem un ventall ampli de les tècniques que permet el paper però també una selecció d'obres que desafien les seves limitacions.

El títol *Sobre (el) paper* respon a aquesta doble intencionalitat de l'exposició: mostrar obra sobre paper però al mateix temps parlar sobre el paper com a suport i com a part condicionant i determinant de l'obra.

Sobre (el) paper inicia el recorregut amb tres obres que han utilitzat el paper de tres maneres o amb tres finalitats diferents. En primer lloc, l'obra de Christo ens parla de l'esbós, un dels recursos per als quals s'ha fet servir més sovint el paper en la creació artística. Es tracta d'un projecte de 1976 per embalar el monument a Cristòfol Colom situat a Barcelona que finalment no es va dur a terme. L'esbós es converteix aquí en obra original.

Per la seva banda, Picasso utilitza el collage, una pràctica de la qual va ser pioner. Amb aquesta peça obrim la porta a una de les tècniques que veurem en l'exposició i que fa servir el paper no només com a suport sinó també com a tècnica pròpiament dita. Finalment, una litografia de Braque, artista contemporani de Picasso i també una de les figures fonamentals del cubisme, ens introdueix l'obra gràfica, una altra de les tècniques que necessita el paper com a element indispensable.

EL DIBUIX. En història de l'art, dibuix i paper són un binomi inseparable. La primera sala dedicada al dibuix reuneix un conjunt d'obres —fetes amb llapis, carbó, retolador o tinta xinesa— que comparteixen una voluntat narrativa i quelcom d'inquietant, ja sigui pels personatges representats o per les perspectives utilitzades.

Espacios Tortilla 1 de Gordillo ens transporta a un univers abstracte. Com altres treballs de l'artista sevillà, aquesta obra excedeix els límits de

la tela i s'estén més enllà de les seves fronteres. Com una truita, el laberint creat per l'artista es reproduceix de manera descontrolada. La forma de dibuixar —i de pintar— de Gordillo és espontània, i el fet de treballar amb llapis —no requereix assecat— li permet fer-ho encara més. Pérez Villalta i Cobo, per la seva banda, presenten estudis preparatoris, igual que Dalí amb el seu dibuix per al guió de la pel·lícula *Les Mystères surréalistes de New York*, que mai es va arribar a rodar.

A la següent sala, en el terreny de l'abstracció, dos dibuixos d'Agülar fets a llapis s'exposen al costat d'un Hernández Pijuan que analitza en profunditat les possibilitats de *pintar* amb llapis. Aquesta peça recorda una forma de treballar habitual en els seus olis.

A la mateixa sala, *Taurus* (Cuixart) i *Poulpe* (Millares) són dues obres que fan servir un llenguatge abstracte però que, tal com ens indiquen els títols, representen figures animals properes a la mitologia. Val la pena parar atenció a les tècniques utilitzades —guaix, tinta xinesa i *frottage*—, atès que comencen a allunyar-se del dibuix tradicional per explorar altres possibilitats del paper.

MÉS ENLLÀ DEL DIBUIX. En aquesta sala hi trobem obres que desafien obertament les limitacions tècniques del paper. Ens allunyem, doncs, del dibuix i descobrim una nova faceta del paper com a suport apte per a altres tècniques més enllà del carbó, el llapis o la tinta.

Una obra de gran format de Tomás Gómez encapçala la sala. Gómez dibuixa una cara, més propera a una màscara primitiva que a un retrat. La tècnica emprada és una barreja de pols de marbre i tinta de la qual resulta una pasta que dona el relleu a l'obra. Aquest és potser un dels casos més clars d'una tècnica que traspasa els límits tradicionals del paper, però també ho són les tècniques mixtes diverses utilitzades per Colomer, Tàpies o Amat.

TÈCNICA: PAPER. En algunes peces, com les que mostrem en aquest espai, el paper abandona la seva funció de suport i es converteix en una tècnica o part imprescindible de la mateixa obra, com en els collages i les fotocòpies.

Un tríptic de José Noguero ens dona la benvinguda. Es tracta d'un muntatge fet a base de fotocòpies, una tècnica per a la qual es fa imprescindible l'ús del paper, ja no com el suport més adequat sinó com l'únic possible.

El conjunt de collages d'Albert Porta (posteriorment anomenat Zush i actualment Evru), dels anys seixanta, utilitza retalls de revistes de moda i fotografies femenines que ens remetent a la seva infantesa, quan casa seva estava poblada de revistes de la seva mare modista. Les seves construccions oníriques tenen una forta influència surrealista.

En els collages de Chillida i Arroyo, el suport desapareix i deixa lloc a un paper que es convertirà en tècnica i suport al mateix temps. L'obra de Chillida presenta un collage escultòric, suspès en l'aire, i la d'Arroyo està construïda sobre fitxes policials que contenen informació detallada de persones anònimes.

Fundació Suñol

Passeig de Gràcia 98 | 08008 Barcelona | T 93 496 10 32
info@fundaciosunol.org | www.fundaciosunol.org

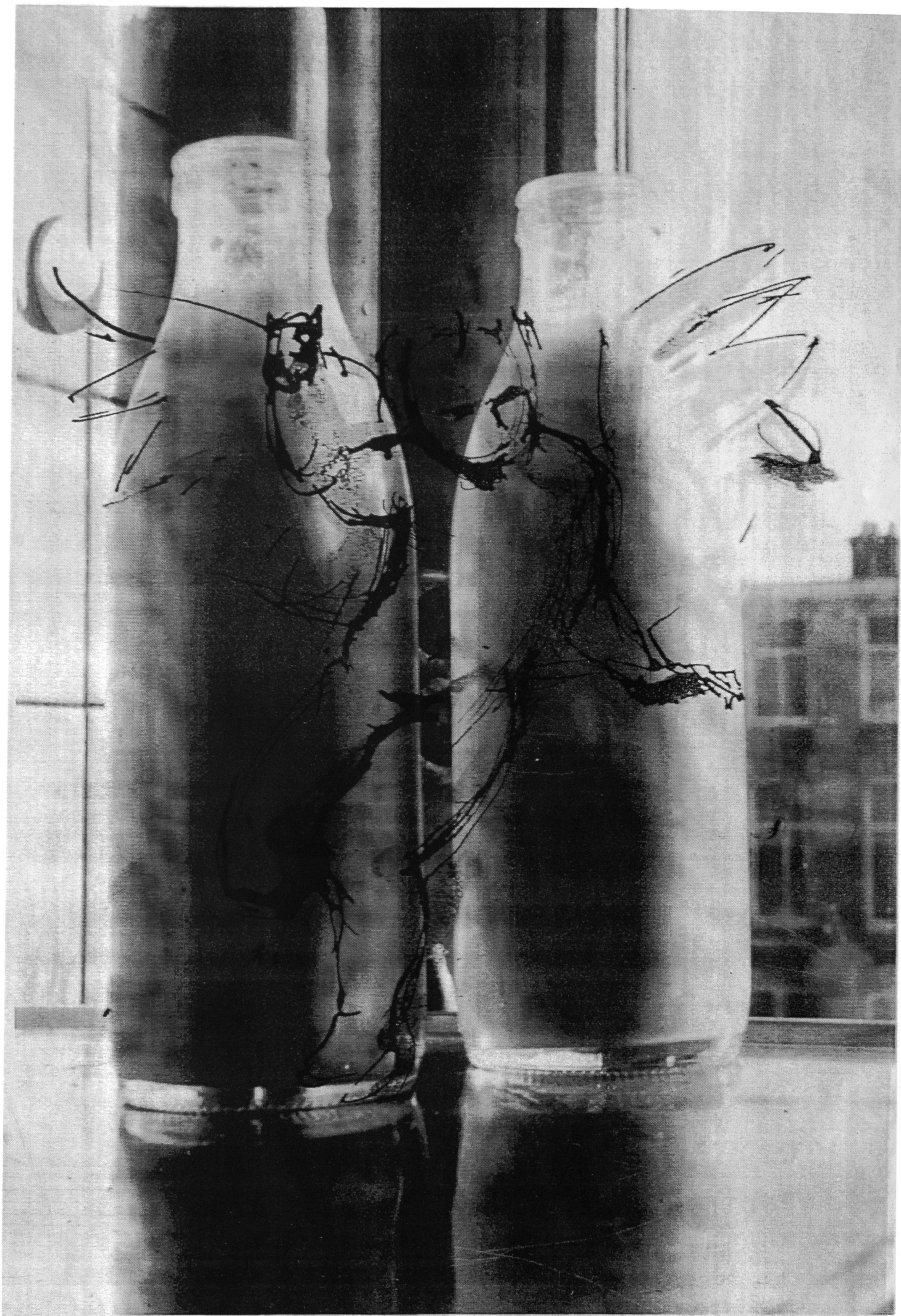
Horaris: de dilluns a divendres, de 11 a 14h i de 16 a 20h.

Dissabtes, de 16 a 20h. Diumenges i festius tancat.

Per a altres horaris, cal concertar prèviament per telèfon o e-mail.

Visites comentades. Públic individual: dijous i dissabtes a les 18h.

Grups: amb reserva prèvia.

Detall de l'obra de José Noguero, *Sense títol*, 1991. Fotocòpies sobre paper. Tríptic, 62 x 43 cm c/u. © José Noguero, VEGAP, Barcelona, 2014